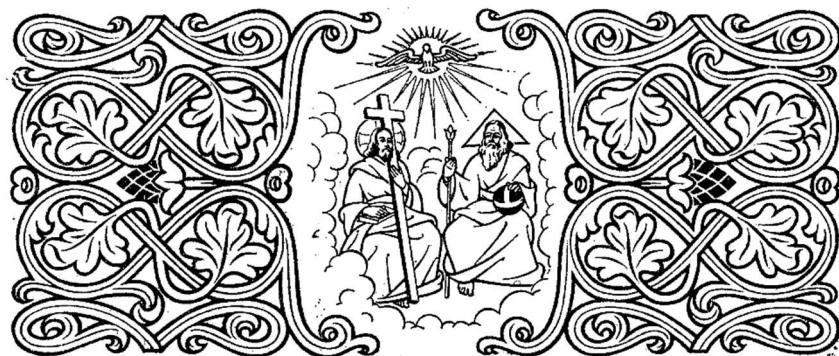

Capitolul 1

DESPRE ORTODOXIE

PREOTUL: Pentru care pricină ai venit dumneata la mine?

ÎNVĂȚĂCELUL: Am venit ca să-mi arăți mai deslușit adevărul despre credința noastră. Și mai întâi, ce se înțelege prin «ortodoxie».

PREOTUL: Cuvântul *ortodoxie*, frate, este de origine greacă, format din *orthos* și *doxa*, adică dreaptă credință, închinare adevărată, sobornicească, învățătură care se plasează în continuitatea directă și neîntreruptă a tradiției apostolice prin intermediul teologiei patristice și neopatristice și care formează credința comună a Bisericii neîmpărțite din primul mileniu. Ortodoxia se identifică cu însăși tradiția apostolică, așa cum a fost confirmată, interpretată și dezvoltată prin consensul Bisericii Universale. De fapt, didasalia — adică regula de credință apostolică —, a fost criteriul de bază al Ortodoxiei.

De aceea, orice ruptură în continuitatea tradiției apostolice a fost considerată ca o corupție sau abandonare a ortodoxiei care poate să ia forma fie a unei erezii, fie a unei «confesiuni» separate (*Dicționar de teologie ortodoxă*, de preot Dr. Ioan Bria, București, 1981, p. 272—277).

ÎNVĂȚĂCELUL: Dar unde se găsește expusă exact învățătura credinței ortodoxe?

PREOTUL: Scurt dar cuprinzător, expunerea exactă a credinței ortodoxe se găsește în *Dogmatica* Sfântului Ioan Damaschin.

ÎNVĂȚĂCELUL: Dar prin care mijloace s-a menținut până în zilele noastre învățătura de credință ortodoxă exactă și neschimbată?

PREOTUL: Aici, frate, ar fi multe de vorbit, dar așa, cât mai pe scurt, îți voi spune: Sfânta credință cea dreptmăritoare a Bisericii lui Hristos (Ortodoxia) s-a menținut neschimbată de-a lungul veacurilor prin învățătura Sfintei Scripturi și prin Sfânta Tradiție apostolică, prin hotărârile celor cinci Sinoade apostolice (vezi Sf. Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Preot Dr. D. Fecioru și Prof. Dr. Olimp Căciulă, București, 1938, p. 26—27); prin învățăturile canoanelor celor șapte Sinoade Ecumenice și ale celor locale, deoarece după învățătura dumnezeiescului părinte Ioan Gură de Aur «Cârma Bisericii lui Hristos sunt dumnezeieștile Canoane» (vezi *Pidalionul de Neamț*, ed. 1844, fila 7); apoi prin *Pravilele Bisericești*, așa cum a fost *Pravila Mare Bisericească Îndreptarea Legii*, 1652, *Pravila de la Govora*, 1640, *Pravila lui Vasile Lupu*, ș.a.

ÎNVĂȚĂCELUL: Dar ce înseamnă Sobor Ecumenic și local și prin ce se deosebesc ele?

PREOTUL: Sobor Ecumenic se cheamă acela la care iau parte patriarhii, mitropoliții, episcopii și alți conducători

spirituali ai Bisericii din toată lumea creștină. Acest Sobor este judecător prea înalt al pricinilor bisericești, ca cel ce urmează Bisericii sobornicești, adică a toată lumea (vezi *Dumnezeieștile Dogme ale Bisericii Ortodoxe*, M-rea Neamț, 1816, p. 30; cf. și *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, ed. 1952, p. 167); și iarăși: Sobor Ecumenic este acela la care se vor uni, într-o singură mărturisire a credinței, toți patriarhii și episcopii lumii creștine (vezi *Pidalionul de Neamț*, ed. 1844, fila 75).

ÎNVĂȚĂCELUL: Dar Sinodul local ce este și prin ce se deosebește de cel ecumenic?

PREOTUL: Sinodul local este acela la care iau parte episcopii dintr-o țară sau numai dintr-o parte a lumii creștine. El se deosebește de cel ecumenic prin faptul că acesta se poate întruni numai la porunca celor ce conduc țările, pe când cel local se întrunește din porunca celui dintâi episcop (vezi *Dumnezeieștile Dogme*, p. 29).

ÎNVĂȚĂCELUL: Au mai fost și alte mijloace prin care Ortodoxia și-a menținut unitatea și integritatea?

PREOTUL: Multe și felurite au fost mijloacele spirituale și administrative prin care Sfânta Ortodoxie și-a păstrat până în zilele noastre unitatea, precum: Constituirea cultului bizantin din secolele VI—VIII, în care locul principal l-au ocupat Liturghiile bizantine. Acest rit a jucat un rol capital în menținerea unității cultice și spirituale a Ortodoxiei; apoi, sinteza dogmatică făcută de Sfântul Ioan Damaschin (secolul VIII) și mai ales aportul său teologic în criza iconoclasmului provocată de islamism; contribuția teologică a Patriarhului Fotie (820—895) și mai ales enciclica sa din 867 în care acuză de erezie pe papa Nicolae I (858—867); Sinodul din 879—880 care restaurează pe Fotie și deci reconcilierea cu Biserica Romană (papa Ioan al VIII-lea 872—889); activitatea misionară în Europa centrală a fraților macedoneni Chiril († 869) și Metodie († 884), «apostolii

slavilor», trimiși de împăratul bizantin Mihail al III-lea la cererea prințului Rastislav; rezistența ortodocșilor împotriva Sinoadelor unioniste (Lion 1274 — Ferara — Florența 1438—1439) care aveau un caracter antiortodox; Sinodul de la Constantinopol din 1459 sub Ghenadie Școlarul — cel dintâi Patriarh după căderea Constantinopolului (1453) care a respins unirea de la Florența, cu toate că împăratul Ioan al VIII-lea o recunoscuse.

Adăugăm înnoirea isihastă din secolul XIV, care a condus la formarea adevăratei teologii bizantine. Isihasmul a fost ilustrat de mari teologi și mistici ca sfinții Maxim Mărturisitorul (sec. VII), Simion Noul Teolog (sec. XI), Grigorie Sinaitul (sec. XIV) și Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului. Doctrina palamită despre distincția între esența lui Dumnezeu ca atare, inaccesibilă spiritului creat și energiile divine necreate prin care omul se împărtășește direct din viața dumnezeirii — doctrină aprobată de Sinoadele de la Constantinopol din 1341, 1347 și 1351 — constituie o nouă precizare patristică a Ortodoxiei. Sub influența ortodoxiei neopatrstice din secolul XIV care are un caracter defensiv în fața teologiei scolastice latine, se încearcă o oarecare disociere a Bisericii de imperiu, deoarece termenii «simfonici» stabiliți de împăratul Justinian (527—565) deveniseră prea rigizi. Sinodul de la Constantinopol din 1484 fixează Taina mirungerii ca modalitate de primire a catolicilor la Ortodoxie. Doctrina despre Sfintele Taine capătă o formă definitivă mai ales datorită lui Simion al Tesalonicului (sec. XV). Comentariul critic asupra protestantismului făcut de Patriarhul Ieremia al II-lea la răspunsul dat teologilor luterani de la Tübingen (care trimiseseră Patriarhului în 1573—1574 «Confesiunea de la Augsburg»); o prezentare a Ortodoxiei, făcută de Patriarhul de mai târziu al Alexandriei, Mitrofan Kritopoulos (1630—1639), într-o «Mărturisire de credință» (1625) adresată teologilor protestanți din Helmstüd.

În 1629, Patriarhul Chiril Lucaris publică la Geneva o «Mărturisire de credință» în care își însușește principalele doctrine ale calvinismului. O serie de sinoade locale condamnă această Mărturisire: Constantinopol (1638), Kiev (1640), Iași (1642), Ierusalim (1672) și iarăși Constantinopol în 1691. Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă, Mitropolitul Kievului (1633–1646) discutată și îndreptată de Sinodul de la Iași din 1642 este tradusă în grecește de teologul Meletie Sirigul și aprobată de Sinodul de la Constantinopol din 1643.

Altă «Mărturisire de credință» care a ținut Ortodoxia pe drumul ei cel drept a fost și cea a Patriarhului Dositei și actele Sinodului de la Ierusalim din 1672. Acest Sfânt Sinod a respins calvinismul lui Chiril Lucaris. Tot acest Patriarh publică în România o colecție de texte teologice bizantine. Apoi sinoadele locale din secolul XVII (Iași 1642, Moscova 1666–1667 și Ierusalim 1672) au adus o contribuție importantă la redescoperirea materiei sacramentale a Bisericii și la punerea în valoare a caracterului dinamic al Tradiției, ceea ce n-a fost întotdeauna și pretutindeni înțeles în mod corect.

Sinodul de la Moscova condamnă pe «Vechii Credincioși» care reduceau Ortodoxia la o religie ritualistă. Formarea Bisericilor uniate (sau greco-catolice) se realizează prin presiunea autorităților politice din Polonia și Austria în regiuni ortodoxe: Brest (1596), Uzohograd (1646), Mucacevo (1664), Transilvania (1700).

Rezistența ortodocșilor a arătat nu numai că Orientul nu poate fi o simplă dieceză romană, dar și că există o contradicție de fond între sistemul Bisericilor locale în răsărit și sistemul papal în apus. Un sinod al Patriarhilor orientali din 1755 declară invalidat botezul latinilor și al armenilor, fapt pentru care aceștia vor fi primiți la ortodoxie prin rebotezare. «Filocalia», marea colecție de texte de spiritualitate, apare în 1792 la Veneția alcătuită fiind de către Nicodim Aghioritul (1748–1808,

canonizat în 1955) împreună cu Macarie de Corint. Starețul Paisie Velicicovschi (1722—1794) traduce în slavonă Filocalia care apare la Petersburg în 1793 și care a salvat Ortodoxia rusă de latinizare.

În 1848 Patriarhii răsăritului publică o enciclică în care condamnă «papismul» ca erezie. În același sens, Patriarhul Antim, în răspunsul dat în 1894 la enciclica Papei Leon al XIII-lea «Preclara Gratulatis», condamnă dogma catolică despre «Imaculata concepție» și cea despre infailibilitatea papală (vezi despre acestea pe larg în *Dicționar de teologie ortodoxă*, p. 273—277 ș.a.). Au mai ajutat la menținerea nealterată și neschimbată de-a lungul vremilor, școlile teologice de grad universitar, seminariile teologice, sinoadele locale și naționale, adunările eparhiale, conferințele protopopilor și ale consiliilor parohiale, predicile rostite de preoți spre luminarea poporului la orașe și la sate, unele asociații bisericești cu caracter misionar, ca și viața canonică și tipiconală a monahilor din toate sfintele mănăstiri, precum și educația pe care părinții creștini ortodocși au dat-o copiilor lor pentru a ține cu toată sfințenia dreapta credință în care s-au născut.

Acestea sunt pe scurt, mijloacele spirituale prin care Ortodoxia s-a ținut pe drumul cel drept până în zilele noastre.

